

MARRËVESHJA PËR TREGTI TË LIRË - CEFTA

Historiku i MTL- ve

Ideja për krijimin e zonave të lira tregtare ka një histori të gjatë, në faktë si ide ajo paraqitet në vitet e 90-ta, nga vendet e ish bllokut lindor. Marrëveshja e parë është nënshkruar nga grupi i vendeve të Vishegradit, nga vendet si Polonia, Hungaria, Republika Çeke dhe Republika Sllovaqe me 21 Dhjetor 1992 në Krakovë, Poloni. Marrëveshja është hyrë në fuqi në Korrik të vitit 1994. Këtyre vendeve me vonë ju bashkua Sllovenia në vitin 1996, Rumania 1997, Bullgaria 1999, Kroacia 2002, dhe Maqedonia në vitin 2006.

Pesë vendet e para (Polonia, Hungaria, Republika Çeke, Sllovakia dhe Sllovenia) e lëshuan CEFT-ën , në vitin 2004, duke u anëtarësuar në BE. Rumania dhe Bullgaria duke filluar nga janari i këtij viti (2007), lëshuan CEFTA-ne dhe ju bashkëngjiten BE-se.

Zyrtarisht nga janari i këtij viti anëtare të CEFTA-se kishin mbetur vetëm Kroacia dhe Maqedonia, si dy anëtarët e fundit të pranuar në CEFTA. Kroacia ende nuk e ka datën e specifikuar, por është në proces të asociimit negociimit. Maqedonia është zyrtarisht vende kandidat për tu anëtarësuar në BE.

CEFTA është shkurtësë për (Marrëveshja për Tregti të Lire për vendet e Evropës Qendrore). Përmes të CEFTA-se, vendet pjesëmarrëse mendonin të mobilizonin përpjekjet për tu integruar në institucionet e Evropës Perëndimore, përmes këtyre, të bashkohen sistemeve ekonomike, politike, sigurisë dhe sistemeve ligjore, në këtë mënyrë të konsolidonin demokracinë dhe ekonominë të lirë të tregut.

Marrëveshjet e Tregtisë së Lire (MTL)-te dhe CEFTA

Në muajin shtator 2005, në takimin e Gjenevës, Komisioni Evropian përmes Paktit të Stabilitetit, ka marrë iniciativë për krijimin e një zone të lirë tregtare në mes të vendeve të Ballkanit Perëndimor dhe vendeve të Evropës Juglindore (Rumania, Bullgaria, Moldavia, Serbia dhe Mali i Zi, Bosnja dhe Hercegovina, Kroacia, Kosova, Maqedonia).

Kjo është hera e parë e negociimit të një marrëveshjeje regjionale dhe e nënshkruar në mes të tyre, për vendet e Evropës Lindore, që nga rënia e komunizmit dhe konflikteve në vendet e tyre

Ne baze te rekomandimeve te BE-se, anëtarët e ri të përgatitur për anëtarësim në CEFTA, paraprakisht duhet të përgatiten përmes krijimit të zonave të lira tregtare, apo nënshkrimin e marrëveshjeve bilaterale secila me secilën, në mënyrë që të krijohet një zonë e lirë tregtare.

Këto marrëveshje bilaterale do të paraprinë hyrjes në CEFTA. Të gjitha vendet pjesëmarrëse të CEFTA-së tanimë kanë të nënshkruar marrëveshjen për asociim në BE, kështu në fakt CEFTA, ka shërbyer si parapërgatitje për anëtarësim të plotë në BE.

Marrëveshjet për tregti të lirë të njohura si CEFTA 2006- është një marrëveshje tregtare moderne që ndihmon regjionin dhe inkorporon dispozita siç janë tregtia në mallra dhe shërbime , e drejta intelektuale, promovimi i investimeve.

Për më tepër teksti i reviduar është në linjë me rregulloret dhe obligimet drejt integritimit në BE. Implementimi i CEFTA-së 2006, është një zgjerim i tregtisë së brendshme regjionale, dhe shumë i rëndësishëm për të përmirësuar nivelin e atraktivitetit për investimet e jashtme.

Kosova dhe Marrëveshjet e Tregtisë së Lire

Kosovë –Shqipëri (Qershor 2003), hyri në fuqi Tetor 2003
Kosovë- Maqedoni (Gusht 2005), hyri në fuqi Shkurt 2006
Kosovë – Kroaci (Shtator 2006), hyri në fuqi Nëntor 2006
Kosovë – B. Hercegovina Tetor 2006, hyri në fuqi Dhjetor 2006

Misioni i MTL-ve

- Ambient i ri ekonomik
- Konsolidimi i reformave të filluara
- Bilanc tregtar të përmirësuar
- Këmbim tregtar pa barriera të tepërta
- Nxitje të eksporteve, dhe mbështetje të mëtejshme me politika fiskale
  - Për prodhuesit vendas
  - Eksportuesve potencial
  - Industrive të reja të sapokrijtura, me potencial eksporti, apo substitucioni të importit

- Këmbim tregtar në interes reciprok (kombinim efikas)

Përfitimet nga MTL- te

- Tregu i furnizuar mire
- Konkurrenca e rritur
- Ulja e çmimeve
- Nxitje për përsosjen e teknologjisë
- Ulje kontrabandës
- Nxitje pre rritjen e investimeve te huaja prodhues
- Nxitje për eksport

Kërkesat apo kriteret e kërkuara

- Parimi i mos diskriminimit
- Aplikimi i ligjeve jo diskriminuese
- Ati-Dumpingu
- Mbrojtje te konsumatoreve
- Politika te reja tregtare
- Ndalon monopolet shtetërore me karakter tregtar
- Eliminon taksat te eksportit apo taksave tjera me efekt ne eksport
- Eliminon dallimet e thella ne tarifa doganore normale, sidomos për produktet bujqësore

Qfar përmban një MTL

- Hyrje, se bashku me objektivat
- Kapitulli i pare(I), dispozitat mbi produktet industriale
- Kapitulli i dyte(II), dispozitat mbi produktet bujqësore
- Kapitulli i (III), dispozitat e përgjithshme,
- Kapitulli i (IV), Dispozitat përfundimtare

Rregullat e origjinës se mallit

Statusin e origjinës e përfiton produkti kur

- Produkti tërësisht prodhohet ne vend
- Produkti i nënshtrohet proceseve/përpunimeve shtese

- Importet e Kosovës për periudhën 2002-2006, sipas vendeve

Nr	Vendet	Importi				2006*
		2002	2003	2004	2005	
1	B. e H.	13,487,994	12,986,553	11,988,454	18,951,536	8,755,997
2	Kroacia	23,276,824	27,869,759	21,897,722	24,511,456	12,094,278
3	Serbia & M. i Zi	232,642,302	176,168,572	170,648,952	184,949,798	82,463,410
4	Maqedonia	145,678,934	149,736,433	161,167,422	228,700,930	106,093,749
5	Shqipëria	48,039,917	20,884,840	31,241,316	17,975,687	6,174,706
						91,804,945
	Gjithsej	918,521,931	970,938,935	1,030,210,075	475,091,412	307,387,085

- Eksportet e Kosovës për periudhën 2002-2006, sipas vendeve

Nr	Vendet	Eksporti				2006*
		2002	2003	2004	2005	
1	B. e H.	600,349	838,949	1,516,302	2,768,558	2,611,197
2	Kroacia	2,705,974	1,813,898	633,175	589,241	446,861
3	Serbia & M. i Zi	4,613,758	6,652,163	5,739,934	4,591,516	6,566,519
4	Maqedonia	3,384,119	6,942,995	9,311,793	7,587,686	3,384,170
5	Shqipëria	1,359,194	1,937,689	2,682,364	5,030,064	3,305,207
	Gjithsej	27,297,408	37,245,017	45,109,102	20,569,070	16,313,954

Eksportet e Kosovës ne vendet e CEFTA-se, sipas seksioneve

Eksportet		e Kosovës		me vendet e			CEFTA-s	
Kap.	Përshkrimi	Shqipëria	B. H	Bulgaria	S. dhe M. Zi	Kroacia	Maqedonia	Rumania
1	Kafshë të gjalla;prod. me origjinë kafshe	162,971.30			21,600.00			
2	Meat And Edible Meat Offal				15,285.20			
4	Dairy Produce	77,435.64		13,829.50	39,089.81		71,280.00	
5	Products Of Animal Origin, Not Elsewhere Specified Or Included			17,550.00				
7	Edible Vegetables And Certain Roots And Tubers	265,427.29		5,287.90	418,973.98		15,582.00	178,207.80
8	Edible Fruit And Nuts	3,761.87			15,007.59		11,549.60	
9	Coffee, Tea, Maté And Spices	800	6,310.40		42,889.30		46,057.00	
10	Cereals	14,537.33			16,004.31			
11	Products Of The Milling Industry	2,337.00	4,709.00		453.5			
12	Oil Seeds And Oleaginous Fruits	2,731.80	1,380.00		40,443.07			
15	Animal Or Vegetable Fats And Oils And Their Cleavage Products				2,250.00			
16	Preparations Of Meat, Of Fish Or Of Crustaceans, Molluscs Or Other Aquatic Invertebrates		13,150.00		93.58			
17	Sugars And Sugar Confectionery				33,402.97			
18	Cocoa And Cocoa Preparations	249,638.85			1,519.63		96,728.84	
19	Preparations Of Cereals, Flour, Starch Or Milk	7,891.00	19,548.00		1,230.37	16,062.12	9,169.20	
20	Preparations Of Vegetables, Fruit, Nuts Or Other Parts Of Plants	457,555.39	44,362.00		187,556.05		417,212.88	
21	Miscellaneous Edible Preparations	23,730.84	41,880.30	2,738.56	5,938.70	1,648.00	14,042.70	
22	Beverages, Spirits And Vinegar	446,949.60	1,690.80	222,557.50	462,180.07		205,202.64	
23	Residues And Waste From The Food Industries				3,218.30			
24	Tobacco And Manufactured Tobacco Substitutes		3,166.82					
Total		1,715,767.91	136,197.32	261,963.46	1,307,136.43	17,710.12	886,824.86	178,207.80
		38%	3%	6%	29%	0%	20%	4%

Nr. sek	Përshkrimi i seksionit sipas kodit HS	Eksporti 2005-04				
		Eksporti 04	Eksporti 05	Saldo		Eksporti 06*
1	Kafshë të gjalla;prod. me origjinë kafshore	38,037	395,093	357,056	10.4	149,562
2	Produkte bimore	2,556,571	2,688,625	132,054	105%	1,303,437
3	Vajra me origjinë bimore apo kafshore	20,637	2,250	(18,387)	11%	16,230
4	Ushqim i përgatitur pije alk-joalkool.dhe duhan	3,589,070	4,067,685	478,615	113%	2,416,801
	Gjithsej (1-4)	6,204,315	7,153,653	949,338	115%	3,886,030
Gjithsej						
Nr.sek	Përshkrimi i seksionit sipas kodit HS	Importi 2005-2004				
		Importi 04	Importi 05	Saldo		Importi 06*
1	Kafshë të gjalla;prod. me origjinë kafshore	49,426,722	61,551,100	12,124,378	125%	20,865,823
2	Produkte bimore	70,416,697	57,231,723	(13,184,974)	81%	32,973,691
3	Vajra me origjinë bimore apo kafshore	7,492,586	9,834,339	2,341,753	131%	6,275,471
4	Ushqim i përgatitur pije alk -joalkool.dhe duhan	166,213,445	170,314,890	4,101,445	102%	75,388,916
	Gjithsej (1-4)	293,549,450	298,932,052	5,382,602	102%	135,503,901
Gjithsej						

Nr.sek	Përshkrimi i seksionit sipas kodit HS	Shqiperia		Mbulimi i importit/export
		Importi 2005	Eksporti 2005	
0				
1	Kafshë të gjalla; prod. me origjinë kafshore	540,222	217,628	40%
2	Produkte bimore	662,487	238,441	36%
3	Vajra me origjinë bimore apo kafshore	177,288	-	0%
4	Ushqim i përgatitur pije alk-joalkool.dhe duhan	5,692,669	1,197,298	21%
	Gjithsej(1-4)	7,072,666	1,653,367	21%
Gjithsej		17,975,687	5,029,974	23%
		39%	33%	28%

Nr. sek	Përshkrimi i seksionit sipas kodit HS	Maqedonia		Mbulimi i importit/export
		Importi 2005	Eksporti 2005	
1	Kafshë të gjalla;prod. me origjinë kafshore	2,189,220	42,768	2%
2	Produkte bimore	6,870,686	68,437	1%
3	Vajra me origjinë bimore apo kafshore	1,540,945	-	0%
4	Ushqim i përgatitur pije alk-joalkool.dhe duhan	24,773,521	489,258	2%
	Gjithsej(1-4)	35,374,372	600,463	2%
Gjithsej		228,700,930	7,587,733	3%